

Моделювання в навчальному процесі ситуацій, що вимагають від студентів активних дій в обстановці професійного вибору й творчого вирішення пізнавальних завдань надає модульно-блоковому навчанню особистісний зміст і сприяє успішному формуванню готовності майбутніх учителів до творчої діяльності.

Таким чином, на відміну від традиційного структурування матеріалу, коли програма служить тільки орієнтиром для визначення тематики занять, модульно-блокова система передбачає різноманітні активні дії студентів, свободу вибору занять, забезпечення кожному з них ситуації успіху.

Література

1. Болотов В.А. Педагогическое образование России в условиях перемен: принципы, технологи, управление. Монография. – Волгоград, 2001.
2. Кондрашова Л.В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы. – Кривой Рог, 2007. – 474 с.

Н.Є.Федоринова

ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ З ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В статье теоретически обосновывается роль методической работы школы в повышении результативности деятельности учителя по воспитанию у школьников эмоционально-положительного отношения к обучению, обосновывается необходимость гармонизации интеллектуального и эмоционального факторов в учебном процессе как важного средства повышения эффективности методической работы в обеспечении качественного образования.

The article theoretically bases the role of school's methodical work in up-growing of results of teacher's activity in up-bringing of schoolchildren of emotional and positive attitude to study; it bases the necessity of harmonization of intellectual and emotional factors in the process of study as an important mean of an effective up rising of a methodical work in security of a qualitative education.

Сучасні умови розвитку суспільства і економіки вимагають

подальшого вдосконалення якості освіти, яка виступає основою підготовки висококваліфікованих, творчо мислячих фахівців. Складність сучасної ситуації полягає в падінні престижу знань, зміні характеру цінностей учнівської молоді. Високий рівень знань, умінь і навиків, які виступають важливою характеристикою сучасної освіти, багато в чому визначається емоційно-ціннісним ставленням школярів до навчання. Сьогодні особливо важливо, щоб процес навчання перейшов в процес навчання і самоосвіти, щоб отримання знань стало потребою учня, а навчальна інформація набувала б особливого значення, тобто ставала б цінністю підростаючого покоління.

Здобуття якісної освіти неможливе без виховання у школярів емоційно-ціннісного ставлення до навчання. Проблема емоційного й інтелектуального в навчальному процесі хвилювала багатьох учених і практиків на різних етапах становлення педагогічної теорії і шкільної практики. П.К.Анохін, А.В.Запорожець, А.Н.Лук, А.Н.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн, П.М.Якобсон і ін. у своїх роботах досліджували емоції як важливий психічний процес, що забезпечує успішність або неуспішність людської діяльності. А.К.Маркова, А.Н.Леонтьєв, Я.Рейковський вивчали зв'язки емоцій, потреб і мотивів особи. Я.М.Калашник, А.Р.Лурія, А.Я.Чебикін визначали ступінь впливу емоцій на пізнавальні процеси особи.

Різні аспекти емоційно-позитивного ставлення до навчальної діяльності (пізнавальний інтерес і потреба, емоційні засоби дії вчителя, емоції як умова успішності навчальної роботи та ін.) розкриті в роботах І.Борецького, А.Духновича, С.Русової, Г.Сковорди, В.Сухомлинського.

В даний час великий інтерес у дослідників і вчителів-практиків викликає можливість цілеспрямованого формування у школярів емоційно-позитивного ставлення до навчання різними засобами педагогічної діяльності. Діяльність вчителя, його професіоналізм і педагогічна майстерність привертала увагу Н.В.Кичук, Л.В.Кондрашової, Н.В.Кузьміної, З.Н.Курлянд, В.А.Сластеніна, Р.І.Хмелюк і ін.

Не дивлячись на різноманіття досліджень з питань професійної діяльності вчителя, проблема підготовки вчителя до формування емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання не

одержала всебічного теоретичного обґрунтування. Аналіз шкільної практики дозволяє говорити про те, що вища школа не завжди готує майбутніх вчителів до використання емоційного чинника в навчанні школярів. Не тільки вчителі-початківці, але й досвідчені педагоги зазнають труднощів у створенні необхідних умов для формування емоційно-позитивного ставлення до навчання у школярів різних вікових груп. Більше того, цей аспект діяльності вчителя не завжди є об'єктом методичної роботи школи.

Все сказане вище зумовило предмет нашої статті, а її мета полягає в тому, щоб вивчити можливості методичної роботи школи в оптимізації діяльності вчителя з виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання.

Методична робота є одним із засобів вдосконалення рівня професіоналізму вчителів-практиків. Вона поєднує в собі різні напрями, що характеризують змістовну складову професіоналізму й майстерності вчителя. Аналіз шкільної практики дозволяє говорити про напрацювання методичної служби школи, предметних об'єднань, методичних секцій, творчих семінарів у використанні інтелектуального чинника в розвитку творчого потенціалу вчителя та учнів, обґрунтуванні дидактичних технологій, впровадження яких забезпечує необхідні умови для активізації пізнавальної діяльності школярів на уроці.

Разом з тим не завжди враховується в шкільній практиці, що вирішальною умовою результативності різних форм дії на особу є пробудження у школярів "відчуття здивування і радості відкриття", розвиток у них емоційної сприйнятливості не тільки матеріалу, що вивчається, але і навчання в цілому. Особливо результативними є дії вчителя, який не допускає одноманітності в своїй роботі, стимулює позитивні емоції учнів в процесі пізнавальної діяльності.

Задача методичної роботи школи полягає в гармонізації емоційного і інтелектуального початку в педагогічному процесі, забезпеченні умов для створення емоційно-особистісного комфорту для кожного його учасника. Основою змістовного боку методичної роботи повинна стати проблема підготовки вчителя до виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання через стимулювання пізнавального інтересу, пізнавальної активності, емоційної сприйнятливості. Технологічний аспект методичної

роботи повинен акцентувати увагу вчителя на емоційному боці навчального процесу, оскільки емоційно-позитивне ставлення школярів до навчання пов'язане з поняттям “емоції”, з потребами людини, його свідомістю, діяльністю і пізнанням навколишнього світу.

У психологічному словнику емоції визначаються як “психічне віддзеркалення у формі безпосереднього упередженого переживання життєвого значення явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта. Будучи суб'єктивною формою виразу потреб, емоції передують діяльності по їх задоволенню, спонукаючи і направляючи її” [2, с. 461].

Емоційна складова навчання представлена емоційним процесом, який, за твердженням польського ученого Я.Рейковського, об'єднує в собі два аспекти: віддзеркалення (емоції, що виступають формою віддзеркалення значення об'єктів для суб'єктів) і відношення (емоції, що виступають формою активного спілкування людини з світом). Емоційний процес об'єднує в своїй структурі: емоційне збудження, зміст емоцій і знак емоцій. Емоційний процес йде по шляхах, прокладених процесами пізнання, підкоряючись в своєму розвитку тим зв'язкам, які вбачаються суб'єктом в об'єктивній дійсності. Будь-які дії вчителя стануть спонукачами поведінки і вчинків учнів, коли будуть емоційно прийнятні, увійдуть до кола їх власних потреб, стануть їх власними рішеннями і намірами. Головною емоційною одиницею, яка забарвлена відношенням, є переживання і говорить воно про відношення людини до явищ і подій навколишнього світу, до людей і самого себе.

Методична робота школи покликана оптимізувати уміння вчителя за допомогою засобів навчання викликати у школярів емоційні переживання, формувати радісне, позитивне ставлення до всіх сторін життя. Саме емоційне ставлення визначає ставлення учнів до шкільних дисциплін і процесу їх засвоєння. Емоції роблять істотний вплив на протікання інтелектуальної діяльності. Їх регулююча роль зростає в тому випадку, якщо вони не тільки супроводжують навчальний процес, але і передують йому. Емоції не тільки роблять вплив на пізнавальну діяльність, але залежать від її характеру, форм і методів організації.

Ефективність методичної роботи в підвищенні професіоналізму вчителя, формуванні його готовності до виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання багато в чому залежить від гармонізації емоційних і інтелектуальних засобів методичного навчання і її дидактичного забезпечення. Методична робота школи оптимізуватиме діяльність вчителя з виховання емоційно-позитивного ставлення школярів до навчання, якщо в ході методичних семінарів, занять школи педагогічної майстерності, тренінгів з відпрацювання комунікативних, організаторських умінь і навичок дотримуватимуться педагогічні умови: створення сприятливого психологічного клімату, особистісно-орієнтованої педагогічної взаємодії і розвитку емоційної і поведінкової гнучкості вчителя.

Однією з умов емоційно-позитивного ставлення учнів до навчальної роботи є забезпечення в школі, на уроці і поза ним емоційно-сприятливого психологічного клімату. Враховуючи цю умову, в основу методичного семінару ми поклали заняття з методики подолання вчителем шкільних конфліктів. У ході семінарських занять із вчителями відпрацьовувався алгоритм з попередження конфліктних ситуацій в системі відносин “вчитель-учень”, “вчитель-клас”:

- форми контролю і допомоги в організації пізнавальної діяльності учнів;
- шляхи і способи реалізації педагогічної взаємодії, співпраці і співтворчості вчителя в навчальному процесі;
- форми педагогічної допомоги, підтримки учнів в складних навчальних ситуаціях, способи попередження негативних емоцій і звичок в діях учнів;
- оцінка дій, вчинків, а не особи учня в ситуації, що склалася;
- самооцінка педагогічних дій і вчинків педагога;
- діагностика емоційного клімату навчального процесу і використання педагогічно доцільних засобів його корекції.

У ході методичного навчання вчителі опанували методику попередження конфліктів у шкільному середовищі і створення необхідних умов, в яких формувалися б у кожного школяра відчуття власної гідності, самодостатності, самоповаги, що веде до гармонізації інтелектуального і емоційного чинників в навчальному процесі, закріплює емоційно-позитивне ставлення їх

до навчання.

Методичне навчання вчительського корпусу передбачало і оволодіння методикою особистісно-орієнтованого навчання. За основу були взяті положення Л.В.Кондрашової і І.С.Якиманської про сутність і основні характеристики особистісно-орієнтованого навчання. Заняття містили інформацію, що дозволяє усвідомити вчителю, що значення особистісно-орієнтованого навчання полягає в створенні умов для становлення індивідуальності, особистісного розвитку, самоствердження і самовизначення учнів (Л.В.Кондрашова) і його розвитку як індивіда з його суб'єктивним досвідом (І.С.Якиманська). На методичних заняттях використовувалися різні форми і методи щодо реалізації найважливіших характеристик особистісно-орієнтованого навчання:

- різноманітні стилі спілкування, які забезпечують систему гуманістичних відносин вчителя й учнів у навчальному процесі;
- способи активізації пізнавальної діяльності на уроці;
- способи залучення кожного учасника педагогічного процесу в колективний пошук, орієнтований на розвиток творчої індивідуальності;
- методи особистісно-орієнтованої системи оцінювання навчальних досягнень учнів;
- різноманіття форм і методів засвоєння навчальної інформації;
- свобода вибору школярами навчальних ролей і програвання їх з урахуванням індивідуальних можливостей, інтересів і схильностей школярів;
- створення ситуації успіху для кожного учасника пізнавального процесу;
- моніторинг і самооцінка особистісного зростання і емоційно-етичного збагачення школяра.

Головна увага при проведенні методичного навчання зосереджувалася на оволодінні вчителями прийомами і методами гармонізації емоційного і інтелектуального чинників у навчальному процесі, формуванні позитивної мотивації навчання засобами створення емоційно-позитивного клімату, необхідного для підтримки пізнавальних інтересів і потреб учнів в педагогічному процесі.

Методичне навчання вчителів-предметників поб'єднувало різноманітні форми і методи організації педагогічної діяльності. Методика створення сприятливого психологічного клімату уроку здійснювалася за допомогою різних тренінгів зі спілкування, педагогічної взаємодії, розвитку організаторських здібностей, шляхом розробки творчих педагогічних проєктів.

Професійна діяльність вчителя з реалізації педагогічної взаємодії в умовах особистісно-орієнтованого навчання містила:

- визначення, осмислення, ухвалення і впровадження принципів особистісно-орієнтованої педагогічної взаємодії в навчальному процесі;
- організацію і проведення навчального семінару для вчителів з метою формування у них мотиваційного, орієнтаційного, операційного компонентів готовності до виховання емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання;
- проведення циклу семінарів-практикумів, на яких обговорювалися різні педагогічні ситуації, стилі і моделі спілкування вчителя з учнями на уроці і за його межами;
- організація і проведення ділової гри “Особистісно-орієнтована взаємодія вчителя з учнями на уроці”;
- конкурс педагогічних і психологічних етюдів на тему: “Шкільний конфлікт і шляхи його розв’язання”;
- розробка творчих проєктів на тему: “Гармонія інтелекту і емоції в навчанні” і їх захист;
- обмін досвідом з моніторингу і оцінюванню навчальних досягнень школярів;
- методи стимулювання творчості вчителя в навчальному процесі.

Методична служба школи покликана забезпечити умови для саморозвитку, самоствердження творчої індивідуальності вчителя. Як теоретики, так і практики підвищення професіоналізму вчителя пов'язують із вдосконаленням форм і методів навчальної роботи в школі. Але, при всій важливості цього аспекту в педагогічній діяльності, важливим стимулятором творчості вчителя й учнів є психологічні механізми і установки, рефлексивні здібності учасників педагогічного процесу. Тому методична робота школи повинна передбачати роботу з розвитку емоційної сфери вчителя, емоційної гнучкості, розвитку творчого потенціалу його

особи. У зв'язку з цим в шкільній практиці повинна мати місце систематична і цілеспрямована робота з розвитку творчого стилю діяльності і емоційної культури вчителя. Форми роботи можуть бути різноманітними: лабораторія професійного зростання вчителя, клуб молодих педагогів-новаторів, семінар-практикум розвитку здібностей рефлексії вчителя й учнів та ін.

Таким чином, формування емоційно-позитивного ставлення учнів до навчання як сукупності залежностей і взаємозв'язків, що виникають в процесі взаємодії, співпраці і співтворчості з вчителем, протікатиме успішно, якщо методична робота школи буде спрямована на гармонізацію інтелектуальних і емоційних засобів і відпрацювання дидактичних технологій, що забезпечують єдність емоцій та інтелекту в навчанні.

Література

1. Кондрашова Л.В., Прокопьева Т.Н, Вайнер С.С. Технологія і методика особистісно-орієнтованого навчання. Методичний посібник. – Кривий Ріг, 2006. – 352 с.
2. Психология: Словарь / Под общей ред. В.А.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 2-е изд., доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
3. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М.: Сентябрь, 1996. – 96 с.

А.Г.Міняйленко

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В статье раскрывается опыт методической работы школы № 122 по совершенствованию профессионализма учителей, дается обоснование воспитательных и развивающих возможностей разных форм методической работы, структурных компонентов и личностно-ориентированной направленности ее содержания.

The article deals with the experience of a methodical work of school number 122 in improvement of teachers skills: it gives the foundation of upbringing and developed opportunities of different forms of a methodical work, structural components and a directivity of a personal orientation of its content.